

การปฏิเสธโลกหน้าในวรรณคดีของครุชิตเกสกัมพล

พระมหาวรญาณ ญาณกิตติ (ศรีชัย)¹

(วันที่รับ: 22 พ.ย. 2566; วันที่แก้ไขเสร็จ: 23 ก.พ. 2567; วันที่ตอบรับ: 28 ก.พ. 2567)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดของครุชิตเกสกัมพลโดยมุ่งเน้นประเด็นการปฏิเสธโลกหน้า แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ได้วิพากษ์แนวคิดของครุชิตเกสกัมพลเพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องและได้วิเคราะห์ตีความแนวคิดของครุชิตเกสกัมพลแล้วเสนอแนวทางการอธิบายแนวคิดของท่านให้มีเหตุผลมากยิ่งขึ้นเพื่อปิดช่องโหว่การถูกโต้แย้ง ส่วนที่ 2 ได้กล่าวถึงความเป็นมาของการถกเถียงเรื่องโลกหน้าระหว่างครุชิตเกสกัมพลและพุทธปรัชญาและได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเบื้องหลังการปฏิเสธโลกหน้าของครุชิตเกสกัมพล คือ สสารนิยม ส่วนที่ 3 ได้นำอุปติเหตุนิยมมาสนับสนุนการปฏิเสธโลกหน้าของครุชิตเกสกัมพล และส่วนที่ 4 ได้อธิบายว่า ความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าไม่ได้ขัดแย้งกับคุณค่าทางจริยธรรมแต่อย่างใด เพราะว่าการทำความดีความชั่วขึ้นอยู่กับจิตใจที่รักความดีรังเกียจความชั่ว ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเชื่อเรื่องโลกหน้า พร้อมกับให้เหตุผลว่า แนวคิดของครุชิตเกสกัมพลเป็นสสารนิยม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องจิตใจ มองชีวิตเป็นกลไกของสสาร จะอย่างไรก็ตาม คนที่ยึดถือในแนวคิดของท่านกลัวถูกดำเนินคดีและถูกลงทัณฑ์จึงเลือกที่จะกระทำความดี

คำสำคัญ: ครุชิตเกสกัมพล โลกหน้า สสารนิยม อุปติเหตุนิยม

¹ นิสิตปริญญาเอก ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล: warantorn999@gmail.com

The Rejection of the Afterlife in Perspective of Ajita Kesakambala

Phramaha Waruntorn Yanakitti (Srikhuy)²

(Received: November 22, 2023; Revised: February 23, 2024; Accepted: February 28, 2024)

Abstract

The purpose of this academic article is to analyze the concept of Ajita Kesakambala, specifically focusing on his rejection of the idea of an afterlife. The article is divided into four parts: Part 1 critiques Ajita Kesakambala's concept, pointing out its weaknesses. It thoroughly examines and interprets the concept, and suggests methods for presenting it in a more reasonable manner to address the gaps in the discussion. Part 2 discusses the historical debate between Ajita Kesakambala and Buddhist philosophy regarding the afterlife, indicating that Ajita Kesakambala's rejection of the afterlife is rooted in materialism. Part 3 uses accidentalism to support Ajita Kesakambala's rejection of the afterlife. Finally, Part 4 explains that disbelief in the afterlife does not conflict with ethical values, as Ethical or unethical actions are determined by one's conscience, which is guided by a love for goodness and a detestation of evil. This internal moral compass is more influential than a belief in the afterlife. In addition, it offers a reason that the concept of Ajita Kesakambala is materialism. It does not emphasize mind, viewing life as merely a mechanism of matter. Despite this, Individuals who believe in his ideas may fear persecution and punishment, leading them to prioritize performing good deeds.

Keywords: Ajita Kesakambala, Afterlife, Matterism, Accidentalism

² Ph.D. student, Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

Email: warantorn999@gmail.com

1. บทนำ

เมื่อกล่าวถึงปรัชญาอินเดียสายสสารนิยม (Materialism) เรามักจะนึกถึงปรัชญาจรวากซึ่งเกิดขึ้นในอินเดียยุคก่อนพุทธกาล ปรัชญาจรวากมีแนวคิดที่ว่า ชีวิตประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อาตมันหรือวิญญาณที่ทำหน้าที่รับรู้เป็นเพียงผลผลิตจากการรวมตัวของธาตุ 4 อาตมันไม่มีอยู่จริง เป้าหมายของชีวิตคือการแสวงหาความสุขความบันเทิง มนุษย์เมื่อเสียชีวิตย่อมเข้าถึงโมกษะ (สุนทร ฌ รังษี, 2537, น. 65) อย่างไรก็ตาม ปรัชญาอินเดียสายสสารนิยมไม่ใช่มีเฉพาะปรัชญาจรวากเท่านั้น แม้ในสมัยพุทธกาล ปรัชญาสายสสารนิยมซึ่งมีแนวคิดคล้ายคลึงกับปรัชญาจรวาก ก็มีอยู่เช่นเดียวกัน นั่นคือ ปรัชญาของครูชิตเกสก์มพลซึ่งมีแนวคิดที่ว่า ชีวิตเป็นเพียงการประชุมรวมตัวของธาตุ 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม มนุษย์เมื่อเสียชีวิต ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ย่อมแยกสลายตัวไปตามธรรมชาติ การถวายทานไม่มีผล การบูชาโยคีไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล การทำความดีความชั่วไม่มีผล บิถามารดาไม่มีคุณ โลกนี้ไม่มีโลกหน้าไม่มี โอปปาติกสัตว์ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี (ที.สี. (ไทย) 9/171/56-57) เราจะสังเกตเห็นได้ว่า แนวคิดของปรัชญา 2 สำนักมีความคล้ายคลึงกันในแง่ที่ว่า ทั้งสองสำนักเห็นร่วมกันว่า ชีวิตคือที่ประชุมแห่งธาตุ 4 วิญญาณหรืออาตมันซึ่งอาศัยอยู่กับร่างกายเป็นเพียงผลผลิตจากธาตุ 4 หากจะตั้งคำถามว่า ใครได้รับอิทธิพลจากใคร ก็อาจจะตอบได้ว่า ครูชิตเกสก์มพลได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจรวาก เพราะตามประวัติศาสตร์ของปรัชญาอินเดีย ปรัชญาจรวากเกิดขึ้นก่อนปรัชญาของครูชิตเกสก์มพล (สุนทร ฌ รังษี, 2537, น. 62) จะอย่างไรก็ตาม พุทธปรัชญาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาอินเดียได้วิพากษ์แนวคิดของปรัชญาจรวากว่าเป็นแนวคิดสุขนิยมแบบสุดโต่งหรือ กามสุขัลลิกานุโยค (สัมมา. (ไทย) 19/1081/592) และได้วิพากษ์แนวคิดของครูชิตเกสก์มพลว่าเป็นแนวคิดแบบอุจเฉทวาทคือความเห็นที่ว่า มนุษย์เมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ (ที.สี. (ไทย) 9/171/56-57) พร้อมกับวิพากษ์ว่าเป็นมิจฉาทิฎฐิคือความเห็นที่ไม่ถูกต้อง (อภิ.วิ. (ไทย) 35/71/620-621) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้พุทธปรัชญาจะวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของทั้งสองสำนัก แต่เมื่อเราพิจารณาข้อความบางส่วนที่กล่าวถึงครูชิตเกสก์มพลในคัมภีร์พุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า ปรัชญาของครูชิตเกสก์มพลมีอิทธิพลต่อคนจำนวนมากในอินเดียตั้งข้อความที่อำมาตย์คนหนึ่งสนทนากับพระเจ้าอชาตศัตรูดังนี้

“ขอเดชะ ครูชิตเกสก์มพลเป็นเจ้าหมู่เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์ เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ คนจำนวนมากยกย่องกันว่าเป็นคนดี มีประสบการณ์มาก บวชมานาน มีชีวิตอยู่หลายรัชสมัย ล่วงกาลผ่านวัยมามาก พระองค์โปรดเสด็จเข้าไปหาท่าน เมื่อเสด็จเข้าไปหา พระทัยของพระองค์ จะเบิกบานเลื่อมใส” (ที.สี. (ไทย) 9/153/49)

เมื่อเราพิจารณาข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ครูชิตเกสก์มพลเป็นคนที่มีความสำคัญ มีคนเคารพศรัทธาจำนวนมาก ฉะนั้น ในแง่นี้ เราอาจตั้งเป็นข้อสังเกตเบื้องต้นว่า หากแนวคิดของครูชิตเกสก์มพลไม่ดีจริงตามที่พุทธปรัชญาได้กล่าวไว้ ทำไมครูชิตเกสก์มพลจึงมีคนนับถือจำนวนมาก และทำไมคนจำนวนมากถึงยกย่องท่านว่าเป็นคนดี แม้จะมีผู้มาตอบคำถามการตั้งข้อสังเกตข้างต้นว่า เพราะคนเหล่านั้นไม่มีปัญญาไม่รู้จักวิเคราะห์แยกแยะแนวคิดที่ดีและไม่ดี พวกเขาจึงชื่นชอบในแนวคิดของครูชิตเกสก์มพลอย่างไม่ลืมหูลืมตา

ลืมนตา อย่างไรก็ตามก็ คำตอบข้างต้นนี้อาจโต้แย้งได้ว่า เราเชื่อกันโดยทั่วไปว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มีปัญหาติดตัวมาตั้งแต่เกิด (สชาติกปัญหา) มนุษย์จะคิดวิเคราะห์แยกแยะอะไรไม่ได้เลยหรือ หากมนุษย์คิดวิเคราะห์แยกแยะอะไรไม่ได้ เราไม่ควรเรียกมนุษย์ว่า เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีปัญหา แต่นี่เราเชื่อกันว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐที่มีปัญหาติดตัวมาตั้งแต่เกิด แน่แน่นอนว่า คนที่นับถือครูอิตเทศกัมพลจะต้องคิดวิเคราะห์แนวคิดของท่านด้วยปัญญาเป็นอย่างดี ก่อนที่จะนับถือท่านเป็นอาจารย์ เพียงแค่ว่า คนบางกลุ่มอาจจะมองแนวคิดของครูอิตเทศกัมพลว่าไม่ดีเท่านี้ แต่คนที่นับถือครูอิตเทศกัมพลย่อมมองแนวคิดของท่านว่าดี เพราะเชื่อมั่นว่าตนได้คิดวิเคราะห์มาดีแล้ว ด้วยเหตุนี้ เราอาจกล่าวได้ว่า ปรัชญาของครูอิตเทศกัมพลจะต้องมีเหตุผลอย่างแน่นอน และเป็นไปได้ว่า ปรัชญาของครูอิตเทศกัมพลอาจจะมีข้อบกพร่องด้วยเช่นกัน เพราะหากไม่มีข้อบกพร่อง พุทธปรัชญาคงไม่วิพากษ์แนวคิดของครูอิตเทศกัมพลดังที่เราได้เห็นกันมาแล้ว ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์แนวคิดของครูอิตเทศกัมพลโดยเน้นประเด็นการปฏิเสธโลกหน้า

2. แนวคิดของครูอิตเทศกัมพล

ครูอิตเทศกัมพลเป็นนักปรัชญาร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้าและศาสตามหาวิระ แต่ครูอิตเทศกัมพลไม่ได้เขียนงานทางปรัชญาไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเหมือนนักปรัชญาสมัยใหม่ แนวคิดของท่านที่เราได้ศึกษากันในปัจจุบัน ปรากฏอยู่ในสามัญญผลสูตร ซึ่งคัมภีร์พุทธศาสนากล่าวว่า แนวคิดของท่านเป็นอุจเฉททิฎฐิ ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.1 การวิพากษ์แนวคิดของครูอิตเทศกัมพล

แนวคิดของครูอิตเทศกัมพลปรากฏในสามัญญผลสูตรดังข้อความดังนี้

“มหาบพิตร ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเช่นสรวงก็ไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำดีทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี บิดาไม่มีคุณ มารดาไม่มีคุณ สัตว์ที่เกิดผุดขึ้นก็ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็ไม่มีในโลก มนุษย์คือที่ประชุมแห่งมหาภูตรูป 4 เมื่อสิ้นชีวิต ธาตุดินไปตามธาตุดิน ธาตุน้ำไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟไปตามธาตุไฟ ธาตุลมไปตามธาตุลม อินทรีย์ทั้งหลายย่อมผันแปรไปเป็นอากาศ ธาตุ มนุษย์มีเพียงนอนเป็นที่ 5 นาคพไป ร่างกายปรากฏอยู่แค่ป่าช้า กลายเป็นกระดูกขาวโพลนตุจลินกพิราบ การเช่นสรวงสิ้นสุดลงแค่เถาถ่าน คนเขลาบัญญัติท่านนี้ไว้ คำที่คนบางพวกย่ำว่ามีผลนั้นว่างเปล่า เท็จ ไร้สาระ เมื่อสิ้นชีวิตไม่ว่าคนเขลาหรือคนฉลาดย่อมขาดสูญไม่เกิดอีก” (ที.สี. (ไทย) 9/171/56-57)

เมื่อเราพิจารณาแนวคิดของครูอิตเทศกัมพลข้างต้น เราอาจจะต้องแบ่งแนวคิดของท่านออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับการปฏิเสธคุณค่าทางจริยธรรม ได้แก่ การถวายทานไม่มีผล การบูชาัญญไม่มีผล

การเช่นสรวงไม่มีผล การทำความดีความชั่วไม่มีผล บิดามารดาไม่มีคุณ³ (ผลของการปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่มี) ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิเสธความมีอยู่ของสัตว์บุคคลและสถานที่ ได้แก่ ความไม่มีอยู่จริงของโอปปาติกสัตว์ ความไม่มีอยู่จริงของโลกนี้ โลกหน้า ความไม่มีอยู่จริงของสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบซึ่งเป็นผู้รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้า นอกจากนี้ ครูอชิตเกสก์มพลมีความเห็นว่า มนุษย์เกิดจากการรวมตัวของธาตุ 4 จิตเป็นผลผลิตจากการรวมตัวของธาตุ 4 ในแง่นี้ เราอาจกล่าวได้ว่า ครูอชิตเกสก์มพลได้สร้างระบบปรัชญาบนพื้นฐานของแนวคิดสารนิยม เพราะว่าแนวคิดสารนิยม (Materialism) ในปรัชญาตะวันตกก็มีหลักการเช่นเดียวกันกับครูอชิตเกสก์มพลที่ว่า วัตถุ (matter) เป็นปฐมธาตุ จิตวิญญาณเป็นผลผลิตของวัตถุ (Frolov, 1984, p. 252) จะอย่างไรก็ตาม เมื่อเราพิจารณาแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลโดยละเอียด จะพบได้ว่าแนวคิดของท่านมีช่องโหว่ที่จะวิพากษ์วิจารณ์ได้ ซึ่งในที่นี้ ผู้เขียนจะวิพากษ์ส่วนที่ 1 ซึ่งเกี่ยวกับการปฏิเสธคุณค่าทางจริยธรรม เป็นอันดับแรกก่อน ถัดจากนั้น จะวิพากษ์ส่วนที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับการปฏิเสธความมีอยู่ของสัตว์บุคคลและสถานที่

ในส่วนที่ 1 เกี่ยวกับการปฏิเสธคุณค่าทางจริยธรรม ครูอชิตเกสก์มพลได้กล่าวว่า ท่านที่ถวายแล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเช่นสรวงไม่มีผล วิบากของกรรมดีกรรมชั่วไม่มี การปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่มีผล อยากรู้ว่า ครูอชิตเกสก์มพลไม่ได้อธิบายให้ชัดเจนว่า สิ่งเหล่านี้ไม่มีผลหรือไม่สามารถส่งผลได้อย่างไร แน่แน่นอนว่า การที่ครูอชิตเกสก์มพลไม่อธิบายแนวคิดของตนให้ชัดเจนเช่นนี้ ย่อมทำให้ฝ่ายตรงข้ามวิพากษ์วิจารณ์ได้ และอาจถามได้ว่า เป็นแนวคิดที่ไม่มีระบบ ปัญหาที่แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลจะต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างเช่น นาย ก. แบ่งปันสิ่งของให้แก่ นาย ข. แน่แน่นอนว่า นาย ข. จะต้องรู้สึกดีใจ ความดีใจของ นาย ข. เป็นผลมาจากการได้รับสิ่งของจาก นาย ก. ถ้าครูอชิตเกสก์มพลยังคงยืนยันเหมือนเดิมว่า การที่ท่านไม่มีผล ความรู้สึกดีใจของ นาย ข. ซึ่งเป็นผลมาจากการรับสิ่งของจาก นาย ก. ครูอชิตเกสก์มพลจะมีคำอธิบายสำหรับกรณีตัวอย่างนี้ได้อย่างไร แน่แน่นอนว่า นาย ข. คงไม่ดีใจโดยไม่มีสาเหตุ สิ่งนี้นับว่าเป็นปัญหาในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล หรืออีกหนึ่งตัวอย่างเช่น นายแดงได้ขโมยพัสดุในสถานที่ราชการ ภายหลังถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับควบคุมตัวมาดำเนินคดีด้วยข้อหาลักทรัพย์ในสถานที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ถ้าครูอชิตเกสก์มพลยังคงยืนยันเหมือนเดิมว่า วิบากกรรมดีกรรมชั่วไม่มี กรณีที่นายแดงถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาลักทรัพย์ในสถานที่ราชการ ครูอชิตเกสก์มพลจะมีคำอธิบายสำหรับกรณีตัวอย่างนี้อย่างไรว่า ความชั่วของนายแดงไม่มีผล เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การที่ นายแดงถูกจับดำเนินคดี (ผล) มีสาเหตุมาจากการขโมยทรัพย์ในสถานที่ราชการ (เหตุ) สิ่งนี้นับว่าเป็นปัญหาในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล หรืออีกหนึ่งตัวอย่าง เช่น ครอบครัวของนายดำมีฐานะยากจน นายดำเป็นเสาหลักของครอบครัวในการหารายได้และปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่ เขาทำหน้าที่ตรงนี้ด้วยดีเสมอมา ภายหลังนายดำได้รับคัดเลือกเพื่อเข้ารับรางวัลลูกกตัญญู ถ้าครูอชิตเกสก์มพลยังคงยืนยันเหมือนเดิมว่า บิดามารดาไม่มีคุณ (ผลของการปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่มี) กรณีที่นายดำได้รับรางวัลลูกกตัญญู (ผล) มีสาเหตุมาจากการหา

³ อรรถกถาสุมังคลวิลาสินีได้อธิบายว่า คำว่า บิดาไม่มีคุณ มารดาไม่มีคุณ ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวมุ่งถึงความไม่มีผลแห่งการปฏิบัติและการปฏิบัติผิดในบิดามารดา, ที.สี.อ. (ไทย) 1/271/228.

รายได้และปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่ (เหตุ) ครูอชิตเกสก์มพลจะมีคำอธิบายสำหรับกรณีตัวอย่างนี้ได้อย่างไร สิ่งนี้นับว่าเป็นปัญหาในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล

ใน ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการปฏิเสธความมีอยู่ของสัตว์บุคคลและสถานที่ ครูอชิตเกสก์มพลได้กล่าวว่า โอปปาติกส์ตัวไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี จริงอยู่แนวคิดที่ว่า โอปปาติกส์ตัวไม่มี อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราใช้แนวคิดใดในการอ้างเหตุผล หมายความว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลในประเด็นว่าด้วย โอปปาติกส์ตัวไม่มี อาจจะถูกต้องในแง่ประสบการณ์นิยม (Experimentalism) กล่าวคือ หากเราอยู่ฝ่ายประสบการณ์นิยม เราจะต้องบอกว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลที่ว่า โอปปาติกส์ตัวไม่มี เป็นแนวคิดที่ถูกต้อง เพราะเราไม่สามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของ โอปปาติกส์ตัวได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่ถ้าเราอยู่ฝ่ายเหตุนิยม (Rationalism) เราจะต้องบอกว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลที่ว่า โอปปาติกส์ตัวไม่มี เป็นแนวคิดที่ผิดพลาด เพราะจริง ๆ แล้ว โอปปาติกส์ตัวมีอยู่ซึ่งสามารถเข้าถึงหรือรับรู้ได้ด้วยการใช้เหตุผลเหมือนอย่างที่เราใช้เหตุผลในการเข้าถึงโลกของแบบ (World of form) ต่อมา การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า โลกหน้าไม่มี ความเห็นของท่านอาจจะถูกต้องหรือผิดก็ได้ เพราะขึ้นอยู่กับว่าเราใช้แนวคิดใดในการอ้างเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ต่อมา การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี ความเห็นของท่านอาจจะถูกต้องหรือผิดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราใช้แนวคิดใดในการอ้างเหตุผล กล่าวคือ แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลที่ว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี อาจจะถูกต้องในมุมมองของแนวคิดประสบการณ์นิยม แม้จะมีคนอ้างว่า สมณพราหมณ์ที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้ามีจริง แต่คนอ้างไม่ได้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อกลุ่มประสบการณ์นิยม พวกเขาไม่เชื่ออย่างแน่อนเพราะรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสไม่ได้ และในขณะเดียวกันแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลที่ว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี อาจจะถูกผิดในมุมมองของแนวคิดเหตุผลนิยม เพราะพวกเขาจะต้องกล่าวอย่างแน่อนว่า สมณพราหมณ์ที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้ามีอยู่จริง การมีอยู่ของสมณพราหมณ์เหล่านั้นสามารถเข้าถึงได้ด้วยการใช้เหตุผล และท้ายที่สุดการที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า โลกนี้ไม่มี แนวคิดนี้ค่อนข้างจะประสบปัญหาอย่างมาก เพราะโลกที่เราอาศัยอยู่ ณ ขณะนี้ คือ โลกนี้ หากไม่มีโลกใบนี้จริงตามแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล คำถามคือ ตอนนี้อยู่อยู่ที่ไหน เรากำลังอาศัยอยู่บนดวงจันทร์หรือ หรือว่าบนดาวอังคาร มาถึงตรงนี้ จะเห็นได้ว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลประสบปัญหาไม่น้อย ทั้งนี้ก็เพราะว่าท่านไม่ได้อธิบายแนวคิดของตนให้เป็นระบบและรัดกุม เมื่อเราวิเคราะห์แนวคิดของท่านด้วยตรรกะ เราจึงพบเห็นช่องโหว่มากมายในแนวคิดของท่าน

2.2 ข้อเสนอการอธิบายแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลให้มีเหตุผล

อย่างที่ได้อธิบายไว้ในเบื้องต้นว่า ครูอชิตเกสก์มพลเป็นที่เคารพนับถือของคนจำนวนมาก แนวคิดของท่านจะต้องมีเหตุผลและมีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นประโยชน์อย่างแน่อน มิฉะนั้นแล้ว แนวคิดของท่านคงไม่มีอิทธิพลต่อคนจำนวนมากเช่นนี้ จะอย่างไรก็ตาม เราได้เห็นมาแล้วว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลมีช่องโหว่จำนวนมาก ดังนั้น หากเรายังคงเชื่อมั่นในศักยภาพของครูอชิตเกสก์มพลว่าเป็นนักปราชญ์อย่างที่ท่านในอดีตนับถือชื่นชม และยังคงเชื่อมั่นอีกว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลเป็นแนวคิดที่มีเหตุผลมีประโยชน์ในทาง

วิชาการ การที่เราแนะนำแนวคิดของท่านมาวิเคราะห์ตีความแล้วเสนอแนวทางการอธิบายแนวคิดของท่านให้มีเหตุผลมากยิ่งขึ้น แนวคิดของท่านอาจจะถูกวิพากษ์วิจารณ์น้อยลง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอสำหรับอธิบายแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลให้มีเหตุผลและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ปรัชญาของครูอชิตเกสก์มพลตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดสสารนิยม เมื่อผู้เขียนได้พยายามวิเคราะห์ตีความแนวคิดของท่าน ผู้เขียนมีความเข้าใจว่า การที่ครูอชิตเกสก์มพลปฏิเสธคุณค่าทางจริยธรรม ได้แก่ การถวายทานไม่มีผล การบูชาโยนิไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล การทำความดีความชั่วไม่มีผล บิดามารดาไม่มีคุณ (การปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่มีผล) เพราะครูอชิตเกสก์มพลต้องการจะบอกว่า การถวายทาน การบูชาโยนิ เป็นต้น ส่งผลเฉพาะในปัจจุบันชาติหรือในโลกนี้เท่านั้น ไม่ได้ส่งผลในชาติหน้าหรือในโลกหน้า เหมือนอย่างพระพุทธปรัชญาหรือปรัชญาาระบบอื่น ๆ เสนอ เช่น นาย ก. ทำความดี นาย ก. ย่อมได้รับผลดีคือคำชมในปัจจุบันชาติ แต่นาย ก. จะไม่ได้รับผลดีคือสวรรค์ในชาติหน้า เหตุผลที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวเช่นนี้ เพราะท่านได้กล่าวไว้แล้วว่า มนุษย์ประกอบด้วยธาตุ 4 มนุษย์เมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ ธาตุ 4 ก็แยกสลายตัวไปตามธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ดับสูญแล้ว มนุษย์จึงไม่มีโอกาสที่จะได้รับผลของการกระทำที่เคยกระทำไว้ในโลกหน้า ด้วยเหตุนี้ ครูอชิตเกสก์มพลจึงกล่าวว่า การถวายทานไม่มีผล การบูชาโยนิไม่มีผล การเซ่นสรวงไม่มีผล การทำความดีความชั่วไม่มีผล บิดามารดาไม่มีคุณ (ผลของการปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่มี) ซึ่งคำว่าไม่มีผลในแนวคิดของท่าน หมายถึง ไม่มีผลหรือไม่อำนวยผลในโลกหน้าเท่านั้น

นอกจากนี้ การที่ครูอชิตเกสก์มพลปฏิเสธความมีอยู่ของสัตว์บุคคลและสถานที่ ได้แก่ โอปปาติกสัตว์ (สัตว์ผุดเกิด) ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบซึ่งเป็นผู้รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี ตามการตีความของผู้เขียน ผู้เขียนมีความเข้าใจว่า การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า โอปปาติกสัตว์ไม่มี เพราะท่านมีความเห็นว่า มนุษย์เกิดขึ้นจากการรวมตัวของธาตุ 4 มนุษย์เมื่อเสียชีวิต ย่อมดับสูญ มนุษย์จึงไม่ได้ไปเกิดในโลกหน้า ด้วยเหตุนี้ โอปปาติกสัตว์ คือ เทวดา สัตว์นรก เปรต อสุรกาย จึงไม่มีตามทฤษฎีของครูอชิตเกสก์มพล ทั้งนี้ก็เพราะว่า ไม่มีมนุษย์คนใดไปเกิดในโลกหน้า ต่อมา การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า โลกนี้ไม่มี ท่านน่าจะต้องการบอกว่า ความจริงแท้หรือปรมาตถสัจจะในจักรวาลตามทฤษฎีของท่านคือ ธาตุ 4 เท่านั้น นอกเหนือจากธาตุ 4 เป็นเพียงสมมติสัจจะ ฉะนั้น หากกล่าวโดยสมมติสัจจะ โลกนี้มีอยู่จริง แต่ถ้ากล่าวโดยปรมาตถสัจจะ โลกนี้ไม่มีอยู่จริง ดังนั้น คำว่า โลกนี้ไม่มี ในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล จึงหมายถึงความไม่มีอยู่โดยปรมาตถสัจจะ ต่อมา การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า โลกหน้าไม่มี ท่านน่าจะต้องการบอกว่า มนุษย์ที่เกิดมาแล้วเมื่อเสียชีวิตลง ย่อมดับสูญ โลกหน้าจึงไม่จำเป็นต้องมีเพื่อรองรับมนุษย์ที่จะไปเกิด ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงกล่าวว่า โลกหน้าไม่มี และท้ายที่สุด การที่ครูอชิตเกสก์มพลกล่าวว่า สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติชอบที่รู้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าไม่มี เพราะตามทฤษฎีของท่าน ความจริงแท้ในจักรวาลนี้ คือ ธาตุ 4 เท่านั้น นอกเหนือจากธาตุ 4 เป็นเพียงสิ่งสมมติ ฉะนั้น เมื่อก้าวโดยสมมติสัจจะ โลกนี้มีอยู่จริง แต่ถ้ากล่าวโดยปรมาตถสัจจะ โลกนี้ไม่มีอยู่จริง ด้วยเหตุนี้ สมณพราหมณ์ที่รู้แจ้งโลกนี้ก็ย่อมไม่มีด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนโลกหน้าก็ไม่มีเหมือนกับโลกนี้ เพราะหน้าที่ของโลกหน้าตามทฤษฎีของปรัชญาาระบบอื่น ๆ คือ สถานที่รองรับมนุษย์ที่เสียชีวิตจากโลกนี้แล้วไปเกิดในโลกหน้า แต่เนื่องด้วยครูอชิตเกสก์มพลมีความเห็นว่า มนุษย์ได้ดับสูญตั้งแต่

เสียชีวิตแล้ว มนุษย์จะไปเกิดในโลกหน้าได้อย่างไร ฉะนั้น โลกหน้าจึงไม่มี และสมณพราหมณ์ที่รู้แจ้งโลกหน้า ก็ย่อมไม่มีด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี เนื่องด้วยวัตถุประสงค์ของบทความนี้มุ่งศึกษาการปฏิเสธโลกหน้าของครูอิตเทสก์มพลเป็นหลัก ฉะนั้น เราจะได้พิจารณาการปฏิเสธโลกหน้าของท่านกันต่อไป

3. สสารนิยมกับการปฏิเสธโลกหน้าของครูอิตเทสก์มพล

การปฏิเสธโลกหน้าตามแนวคิดของครูอิตเทสก์มพลมีความขัดแย้งกับแนวคิดของปรัชญาระบบอื่น ๆ แนวคิดของท่านจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์ดังนี้

3.1 พุทธปรัชญาวิพากษ์แนวคิดการปฏิเสธโลกหน้า

แนวคิดของครูอิตเทสก์มพลเป็นสสารนิยม ตามแนวคิดของท่าน มนุษย์ประกอบด้วยธาตุ 4 จิตวิญญาณหรืออาตมันเป็นผลผลิตจากการรวมตัวของธาตุ 4 มนุษย์เมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ ชีวิตในโลกหน้าไม่มีจริง (Guide to the study of Theravada Buddhism, 2017, p.3) เราจะสังเกตเห็นได้ว่า แนวคิดของครูอิตเทสก์มพลแตกต่างจากระบบปรัชญาอื่น ๆ ในอินเดีย เช่น พุทธปรัชญาที่สอนว่า มนุษย์คือที่ประชุมแห่งชั้น 5 เมื่อมนุษย์ยังถูกอวิชชาครอบงำ จะต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ส.ข. (ไทย) 17/48/66-67, ที.ม. (ไทย) 10/155/100) หรือปรัชญาฮินดูที่สอนว่า จิตวิญญาณเป็นอมตะหรือเป็นนิรันดร์ ร่างกายเป็นที่อาศัยของจิตวิญญาณและเปรียบเหมือนคอกที่จำกัดความสามารถของจิตวิญญาณ เมื่อมนุษย์เสียชีวิต จิตวิญญาณก็เข้าไปอาศัยร่างกายใหม่ ตามความเชื่อของปรัชญาฮินดู จิตวิญญาณแต่ละดวงจะต้องเกิดใหม่ 8.4 ล้านครั้งถึงจะได้รับการปลดปล่อยและได้ไปเกิดในสวรรค์ (Terje Oestigaard, 2004, p. 19) แน่นนอนว่า เมื่อครูอิตเทสก์มพลเสนอแนวคิดเช่นนี้ซึ่งสวนทางกับแนวคิดของปรัชญาอื่น ๆ ในอินเดีย พุทธปรัชญาซึ่งเป็นหนึ่งของปรัชญาอินเดีย จึงได้วิพากษ์ครูอิตเทสก์มพลว่า การที่ครูอิตเทสก์มพลเสนอแนวคิดการปฏิเสธโลก เพราะท่านมีความยึดมั่นในชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าเป็นอัตตาตัวตน (ส.ข. (ไทย) 17/210/289) จะอย่างไรก็ตาม การใช้เหตุผลของพุทธปรัชญาในการวิพากษ์แนวคิดการปฏิเสธโลกหน้าของครูอิตเทสก์มพล อาจถูกวิจารณ์ได้ว่า ไม่มีความชัดเจนหรืออาจจะกล่าวได้ว่ามีความบกพร่องก็ว่าได้ เพราะพุทธปรัชญาไม่ได้อธิบายให้ชัดเจนว่า ความยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 ส่งผลให้ครูอิตเทสก์มพลปฏิเสธโลกหน้าได้อย่างไร หมายความว่า พุทธปรัชญาไม่ได้เชื่อมโยงความเป็นสาเหตุ (cause) คือ การยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 กับความเป็นผล (effect) คือการปฏิเสธโลกหน้าของครูอิตเทสก์มพล ในทางกลับกัน หากพุทธปรัชญาให้เหตุผลว่า การที่ครูอิตเทสก์มพลมีแนวคิดว่า โลกหน้าไม่มีจริง เพราะท่านมีความเชื่อลึก ๆ ว่า ชีวิตประกอบขึ้นมาจากธาตุ 4 ซึ่งมีอยู่ประจำโลก จิตวิญญาณหรืออาตมันเป็นผลผลิตจากการรวมตัวของธาตุ 4 อาตมันดับสูญพร้อมกับการสลายตัวของธาตุ 4 (เสียชีวิต) การกระทำใด ๆ ไม่ว่าดีหรือชั่ว ย่อมไม่ได้โอกาสส่งผลถึงโลกหน้าเพราะอาตมันดับสูญตั้งแต่เสียชีวิตแล้ว โลกหน้าจึงไม่มีสำหรับรองรับอาตมัน แนวคิดเช่นนี้ของครูอิตเทสก์มพลนับว่าไม่ดี เพราะไม่ทำให้คนกลัวโทษภัยที่จะได้รับในโลกหน้า ผลที่ตามมาคือ คนไม่ละอายชั่วกลัว

บาป ไม่หมั่นสร้างความดีเพื่อการมีชีวิตที่ดีในโลกหน้า การใช้เหตุผลเช่นนี้ น่าจะทำให้การวิพากษ์ของพุทธปรัชญาน่ารับฟังหรือมีเหตุผลมากขึ้น

เราได้เห็นมาแล้วว่า การใช้เหตุผลของพุทธปรัชญาในการวิพากษ์แนวคิดการปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกสก็มพลมีความบกพร่อง และยิ่งไปกว่านั้น พุทธปรัชญาได้บัญญัติว่า การเชื่อเรื่องโลกหน้าเป็นสัมมาทิฎฐิ (ม.ม. (ไทย) 13/96/99) การไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ (อภิ.วิ. (ไทย) 35/71/620-621) และการไม่เชื่อเรื่องโลกหน้านี้ขัดขวางต่อการเกิดในสวรรค์และการบรรลुरुธรรม หมายความว่า บุคคลผู้ประกอบด้วยความเชื่อเช่นนี้ย่อมหมดสิทธิ์เกิดในสวรรค์และบรรลुरुธรรม (อง.เอกก.อ. (ไทย) 1/304/483) อย่างไรก็ตาม พุทธปรัชญาอาจถูกโต้แย้งได้ว่า เพียงความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเท่านั้นถึงขั้นทำให้คนหมดสิทธิ์บรรลुरुธรรมและหมดสิทธิ์เกิดในสวรรค์เลยหรือ สมมติว่า ศาสนา ก. สอนว่า โลกหน้าไม่มีอยู่จริง มนุษย์เกิดมาเพียงครั้งเดียวเมื่อเสียชีวิต ย่อมดับสูญ ศาสนิกชนควรปฏิบัติตามหลักศาสนาเพื่อบรรลुरुธรรม (การได้รับความสุขทางใจที่ไม่มีกิเลสครอบงำจิตใจ) และในขณะเดียวกันนั้น ความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเป็นกฎสากล ใครที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าจะไม่มีสิทธิ์บรรลुरुธรรม ฉะนั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ศาสนา ก. ที่สอนว่า มนุษย์เกิดมาครั้งเดียวเมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ โลกหน้าไม่มีจริง ศาสนิกชนในศาสนานั้น ๆ จะต้องหมดสิทธิ์บรรลुरुธรรมอย่างแน่นอน ดังนั้น ในแง่นี้ พุทธปรัชญาอาจถูกมองได้ว่า เรียงร้อยจากชาวโลกมากเกินไป

อนึ่ง พระเจ้าปายาสีได้เข้าไปหาพระกุมารกัสสปะแล้วตรัสว่า โยมไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า พระกุมารกัสสปะทูลถามว่า โลกนี้มีดวงอาทิตย์หรือไม่ ดวงอาทิตย์เป็นเทพหรือเป็นมนุษย์ พระเจ้าปายาสีตรัสว่า โลกนี้มีดวงอาทิตย์และเป็นเทพ พระกุมารกัสสปะจึงกล่าวว่า ด้วยเหตุนี้ โลกหน้าจึงมีอยู่ พระเจ้าปายาสีตรัสว่า โยมไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเหมือนเดิม เพราะว่า โยมไปเยี่ยมญาติที่กำลังจะเสียชีวิต โยมได้สั่งเขาวา มีนักบวชกลุ่มหนึ่งสอนว่า การทำความชั่วจะส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ คุณจงกลับมาแจ้งข่าวแก่เรา หากคุณไปเกิดในอบายภูมิ จนทั้งบัดนี้ ญาติที่เสียชีวิตไม่ได้กลับมาแจ้งข่าวแก่โยมเลย ด้วยเหตุนี้ โยมจึงไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า พระกุมารกัสสปะจึงกล่าวว่า อาตมภาพ ขอยกอุปมาว่า โจรคนหนึ่งประทุษร้ายพระองค์แล้วถูกราชบุรุษจับกุมตัวและถูกนำไปลงโทษประหารชีวิตตามพระราชโองการของพระองค์ โจรคนนี้จะได้รับการผ่อนผันจากราชบุรุษหรือไม่ หากเขาประสงค์จะไปอำลาญาติพี่น้องก่อน พระเจ้าปายาสีตรัสว่า โจรคนนี้อย่าไม่ได้รับโอกาสไปอำลาญาติพี่น้องอย่างแน่นอน เขาจะต้องถูกลงโทษและถูกประหารชีวิตอย่างทันทีทันใด พระกุมารกัสสปะจึงกล่าวว่า บาบอทุกสิ่งที่ญาติของพระองค์กระทำไว้ส่งผลให้เขาไปเกิดในอบายภูมิ นายนิรบาลย่อมลงโทษเขาอย่างแสนสาหัส และเขาย่อมไม่ได้รับโอกาสจากนายนิรบาลเช่นเดียวกัน (ที.ม. (ไทย) 10/410-413/343-345)

จากการสนทนาระหว่างพระเจ้าปายาสีและพระกุมารกัสสปะ ทำให้เห็นได้ว่า พระกุมารกัสสปะพยายามยืนยันการมีอยู่ของโลกหน้า อย่างไรก็ตาม การตอบคำถามของพระกุมารกัสสปะ อาจถูกวิจารณ์ได้ว่าการที่พระกุมารกัสสปะใช้เหตุผลในการยืนยันการมีอยู่ของโลกหน้าว่า ดวงอาทิตย์มีในโลกนี้ เป็นเทพไม่ใช่มนุษย์ ฉะนั้น โลกหน้าจึงมีอยู่ คำถามคือ ยามเช้า เมื่อเราทุกคนตื่นนอนแล้วเดินออกจากห้องนอน มุ่งหน้ามายังระเบียงบ้าน พวกเราจะเห็นดวงอาทิตย์ส่องแสงสว่างให้กับโลก พวกเรามองเห็นดวงอาทิตย์ว่ามีลักษณะ

รูปทรงกลม แต่พวกเขาไม่เคยเห็นดวงอาทิตย์มีรูปทรงคล้ายกับเทพตามที่พระกุมารกัสสะปะกล่าวอ้าง หากดวงอาทิตย์เป็นเทพจริงตามคำพูดของพระกุมารกัสสะปะ ดวงอาทิตย์จะต้องพูด เดิน นั่ง นอนได้เหมือนกับเทพทั่วไป แต่นี่ดวงอาทิตย์กลับตั้งอยู่นิ่ง และที่สำคัญพวกเขาเห็นด้วยตาสองข้างว่า ดวงอาทิตย์มีอยู่จริง ๆ แต่พวกเขาไม่เคยเห็นโลกหน้าด้วยตาเหมือนกับที่เห็นดวงอาทิตย์ ดังนั้น การที่พระกุมารกัสสะปะกล่าวว่า การมีอยู่ของดวงอาทิตย์เท่ากับการมีอยู่ของโลกหน้า เหมือนจะไม่ค่อยสมเหตุสมผล เพราะสองสิ่งนี้มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ดวงอาทิตย์รับรู้ได้ด้วยตา โลกหน้ารับรู้ด้วยตาไม่ได้

มาถึงตรงนี้ เราจะเห็นได้ว่า พุทธปรัชญาได้วิพากษ์แนวคิดการปฏิเสธโลกหน้าของครูอิตเทสสัมพลว่าเป็นมิจฉาทิฎฐิ พร้อมกับกล่าวว่า บุคคลผู้ประกอบด้วยมิจฉาทิฎฐิคือความไม่เชื่อโลกหน้า ย่อมหมดสิทธิ์เกิดในสวรรค์และหมดสิทธิ์บรรลุนิพพาน ซึ่งพุทธปรัชญาเองก็มีเหตุผลหรือชุดความคิดของตนเองในการบอกว่าการไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ อย่างไรก็ดี อย่างที่เราได้เห็นกันมาแล้วว่า พุทธปรัชญามีข้อบกพร่องด้านการใช้เหตุผลในการวิพากษ์ ด้วยเหตุนี้เอง แนวคิดเรื่องความมีอยู่ของโลกหน้าตามทรรศนะของพุทธปรัชญาหรือปรัชญาระบบอื่นที่เชื่อเรื่องโลกหน้าจึงถูกทำลายมาอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น หากพุทธปรัชญาประสงค์จะแก้ไขปัญหาดังนี้ พุทธปรัชญาอาจจะต้องหาวิธีการอ้างเหตุผลเรื่องความมีอยู่ของโลกหน้าให้ดีกว่านี้

จะอย่างไรก็ดี สยาม ราชวัตร (2558, น.18-21) ได้กล่าวถึงการอ้างเหตุผลความมีอยู่ของโลกหน้าของพุทธปรัชญาไว้ 9 ประการ ได้แก่ (1) การอ้างเหตุผลด้วยพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (2) การอ้างเหตุผลด้วยหลักปัจจัยการ (3) การอ้างเหตุผลด้วยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ในปัจจุบันเหมือนอย่างพระพุทธเจ้าใช้กับพระเจ้าปายาสี (4) การอ้างเหตุผลด้วยประสบการณ์พิเศษของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวก (5) การอ้างเหตุผลด้วยระบบการเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสิ่ง (6) การอ้างเหตุผลถึงความมีอยู่ของโลก 3 ได้แก่ สังขารโลก คือ สภาวะธรรมต่าง ๆ สัตว์โลก คือ สรรพสัตว์ โอกาสโลก คือ จักรวาลอันเป็นสถานที่อยู่อาศัยของหมู่มสัตว์ (7) การอ้างเหตุผลด้วยกำเนิด 4 ได้แก่ ชลาพุชะ คือ สัตว์ผู้เกิดในครรภ์ อัณฑชะ คือ สัตว์ผู้เกิดในไข่ สังเสทชะ คือ สัตว์ผู้เกิดในถ้ำโคล โอปปาติกะ คือ สัตว์ที่ผุดเกิดขึ้นเอง (8) การอ้างเหตุผลด้วยญาณพิเศษหรืออภิญญา (9) การอ้างเหตุผลด้วยประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติธรรม

การอ้างเหตุผลความมีอยู่ของโลกหน้าที่สยาม ราชวัตรได้ศึกษาวิจัยข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่าการอ้างเหตุผลดังกล่าวเป็นเรื่องเหนือประสบการณ์มากเกินไปและเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเห็นได้หรือรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส แม้การอ้างเหตุผลบางวิธีเหมือนจะคล้ายกับวิทยาศาสตร์ก็ตามที เช่น การอ้างเหตุผลด้วยหลักปัจจัยการ หรือการอ้างเหตุผลด้วยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ในปัจจุบัน แต่การรับรู้ถึงความมีอยู่ของโลกหน้า ก็ไม่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเช่นเดิม สิ่งนี้จึงนับว่าเป็นช่องโหว่ให้กับกลุ่มที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้ามาวิพากษ์แนวคิดเรื่องความมีอยู่ของโลกหน้าตามทรรศนะของพุทธปรัชญาได้ ด้วยเหตุนี้เอง แนวคิดเรื่องโลกหน้าตามทรรศนะของพุทธปรัชญาหรือปรัชญาระบบอื่น ๆ จึงถูกทำลายมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า การถกเถียงเรื่องความมีอยู่หรือความไม่มีอยู่ของโลกหน้าจะหมดไป ก็ต่อเมื่อกลุ่มที่เชื่อเรื่องโลกหน้า เช่น พุทธปรัชญา ปรัชญาฮินดู ไม่ไปวิพากษ์แนวคิดการปฏิเสธโลกหน้าของกลุ่มสสารนิยม และในขณะเดียวกัน กลุ่มสสารนิยมก็ไม่ไปวิพากษ์แนวคิดการมีอยู่ของโลกหน้าของ

กลุ่มที่เชื่อเรื่องโลกหน้า นอกจากนี้ ผู้เขียนยังมีความเห็นอีกว่า ความเชื่อเรื่องโลกหน้าหรือความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคล การวิพากษ์กันไปมาอาจจะไม่ใช่หนทางที่ดีที่สุดสำหรับโลกของเราที่มีความเชื่อหลากหลาย

3.2 การปฏิเสธโลกหน้าบนพื้นฐานของแนวคิดสสารนิยม

เราได้เห็นมาแล้วว่า ครูอชิตเกษกัมพลได้ปฏิเสธโลกหน้าซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดของพุทธปรัชญารวมถึงปรัชญาระบบอื่น ๆ ในอินเดีย ฉะนั้น เมื่อเราศึกษาคัมภีร์พุทธศาสนา จึงมักจะพบว่าพุทธปรัชญาพยายามวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดของครูอชิตเกษกัมพลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราควรจะวิเคราะห์แนวคิดของครูอชิตเกษกัมพล ก็คือว่า ครูอชิตเกษกัมพลมีเหตุผลอย่างไรในการปฏิเสธโลกหน้า ท่านมีแนวคิดอะไรอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น หากเราพิจารณาแนวคิดของท่านตามที่ปรากฏในสามัญญผลสูตรดังที่ได้กล่าวมาแล้วเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า การปฏิเสธโลกหน้าในแนวคิดของครูอชิตเกษกัมพลตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดสสารนิยม หมายความว่า ครูอชิตเกษกัมพลมีความเห็นว่า มนุษย์เกิดจากการรวมตัวของธาตุ 4 จิตเป็นผลผลิตจากการรวมตัวของธาตุ มนุษย์เมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ ธาตุ 4 ย่อมสลายตัวไปตามธรรมชาติ สรรพสิ่งที่มนุษย์เคยกระทำไว้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ทาน การบูชาโยถุ การเช่นสรวง กรรมดีกรรมชั่ว การปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดา มารดา ย่อมไร้ผลเพราะมนุษย์ได้ดับสูญไปแล้วตั้งแต่เสียชีวิต (ที.สี. (ไทย) 9/171/56-57) การที่มนุษย์จะได้รับผลของการกระทำในโลกหน้าจึงเป็นเรื่องที่เหลือวิสัย ฉะนั้น โลกหน้าจึงไม่จำเป็นต้องมีเพื่อรับรองบุคคลที่จะไปรับผลดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ครูอชิตเกษกัมพลจึงกล่าวว่า โลกหน้าไม่มี

อย่างไรก็ดี การปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกษกัมพลซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดสสารนิยมอาจถูกโต้แย้งได้ว่า ครูอชิตเกษกัมพลแน่ใจได้อย่างไรว่า มนุษย์ดับสูญตั้งแต่เสียชีวิต สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำไว้ในปัจจุบันชาติจะไม่ส่งผลในโลกหน้า ข้อโต้แย้งนี้อาจตอบได้ว่า มนุษย์จะต้องดับสูญอย่างแน่นอน เพราะหากไม่ดับสูญจริงมนุษย์ที่เกิดใหม่น่าจะต้องจดจำเรื่องราวในอดีตชาติของตนเองได้ เหมือนนาย ก. ที่มีอายุ 80 จดจำเรื่องราวในวัยเด็กได้ แต่มนุษย์ที่เกิดใหม่กลับจดจำเรื่องราวในอดีตชาติ ของตนเองไม่ได้ และไม่รู้ด้วยซ้ำว่า อดีตชาติที่ผ่านมา ตนเคยเกิดเป็นอะไร เคยอาศัยอยู่ที่ภพภูมิใด เมื่อเป็นเช่นนี้ มนุษย์จะต้องดับสูญอย่างแน่นอน ต่อมาเมื่อมนุษย์ได้ดับสูญดังที่กล่าวไปแล้ว สิ่งต่าง ๆ ที่ได้กระทำไว้ เช่น การให้ทานซึ่งจะส่งผลในโลกหน้า เป็นต้น ย่อมไร้ผล เพราะไม่มีมนุษย์คนใดไปเกิดในโลกหน้าเพื่อเสวยผลของการกระทำดังกล่าว ฉะนั้น โลกหน้าจึงไม่มี นอกจากนี้ การปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกษกัมพลอาจถูกโต้แย้งได้อีกว่า จริงอยู่ ครูอชิตเกษกัมพลปฏิเสธโลกหน้าเพราะมีความเห็นว่า ไม่มีมนุษย์คนใดไปรับผลของการกระทำในโลกหน้า ท่านจึงปฏิเสธโลกหน้า คำถามคือ ความมีอยู่ (existence) ของโลกหน้า และความไม่มีอยู่ (nonexistence) ของโลกหน้า ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการรับผลของการกระทำ เพราะสองสิ่งนี้อยู่คนละส่วนไม่เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ โลกหน้าเป็นเรื่องของภววิทยา (Ontology) ผลของการกระทำเป็นเรื่องของจริยศาสตร์ (Ethics) เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูอชิตเกษกัมพลมีเหตุผลอย่างไร ถึงได้ประกาศจุดยืนของตนอย่างชัดเจนว่า โลกหน้าไม่มีจริง กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ครูอชิตเกษกัมพลแน่ใจได้อย่างไรว่า โลกหน้าไม่มีจริง คำถามข้างต้นนี้อาจโต้แย้งได้ว่า ญาณวิทยา (Epistemology) ในทรรศนะของครูอชิตเกษกัมพล คือ ประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ตามแนวคิด

ของประสบการณ์นิยม มีความเชื่อว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของความรู้ (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547, น. 63) ดังนั้น ครูอชิตเกสก์มพลจะยึดถือเสมอว่า อะไรก็ตามที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสไม่ได้ สิ่งนั้นถือว่าไม่มีอยู่จริง อย่างไรก็ตาม คำตอบของข้อโต้แย้งดังกล่าวข้างต้นอาจถูกโต้แย้งได้อีกได้ว่า การที่ครูอชิตเกสก์มพลมีความเห็นว่า สิ่งที่รับรู้ไม่ได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่ากับ (=) ไม่มีอยู่จริง อาจจะไม่ถูกต้องนัก เพราะความรู้เรื่อง การมีอยู่ของโลกหน้าอาจจะต้องเข้าถึงด้วยการใช้เหตุผลเหมือนการใช้เหตุผลเพื่อเข้าถึงโลกของแบบ (World of form) ตามทฤษฎีของเพลโต อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งนี้อาจตอบได้ว่า จริงอยู่ การใช้เหตุผลทำให้คนเข้าถึงความรู้บางอย่างได้ ตัวอย่างเช่น นาย ก. ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์ แต่ในกรณีการรับรู้การมีอยู่ของโลกหน้า เราจะยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าด้วยการใช้เหตุผลว่า มนุษย์แต่ละคนเกิดมาไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละคนกระทำความผิดในอดีตชาติแตกต่างกัน ดังนั้น โลกหน้าจะต้องมีอยู่อย่างแน่นอน เราอาจกล่าวได้ว่า การใช้เหตุผลในลักษณะเช่นนี้อาจจะเป็นการคิดไปเองก็ได้ ตัวอย่างเช่น นาย ข. นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ใบเขียวขจี มีลมพัดมาเบา ๆ แล้วบังเอิญเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า สวรรค์มีจริงหรือไม่ นาย ข. จึงนั่งจินตนาการถึงสวรรค์ ชั้นต่าง ๆ ว่ามีนางฟ้า มีเทพบุตร มีพระอินทร์ พอเวลาผ่านไปสักพัก เขาก็สรุปว่า สวรรค์มีจริง โดยมีข้ออ้างว่า ข้าพเจ้าได้จินตนาการมาแล้ว ข้อสรุปนี้อาจจะไม่ถูกต้องนักหรืออาจจะกล่าวว่าข้อสรุปนี้เป็นเรื่องเพื่อฝันหรือเพื่อใจ

จะเห็นได้ว่า การปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกสก์มพลตั้งอยู่บนแนวคิดสสารนิยม อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากเรานำเสนอแนวคิดอุบัติเหตุนิยม (Accidentalism) มาสนับสนุนแนวคิดการปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกสก์มพล น่าจะทำให้การปฏิเสธโลกหน้ามีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งเราจะพิจารณาประเด็นนี้กันต่อไป

4. อุบัติเหตุนิยมกับการปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกสก์มพล

เราได้เห็นกันมาแล้วว่า การสร้างระบบปรัชญาของครูอชิตเกสก์มพลตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดสสารนิยม ซึ่งก็เหมือนกับเพลโตนักปรัชญากรีกโบราณที่ได้สร้างระบบปรัชญาบนทฤษฎีแบบ ฉะนั้น ครูอชิตเกสก์มพลจึงปฏิเสธคุณค่าทางจริยธรรม และปฏิเสธความมีอยู่ของสัตว์บุคคลและสถานที่ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในเบื้องต้น จะอย่างไรก็ตาม ในปรัชญาตะวันตกมีแนวคิดหนึ่งชื่อว่า อุบัติเหตุนิยม (Accidentalism) ซึ่งมีทฤษฎีว่า บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องมีสาเหตุ ซึ่งแตกต่างจากนิยัตินิยม (Determinism) ที่มีทฤษฎีว่า บางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นจะต้องมีสาเหตุเสมอ (Robert Audi, 1999, pp. 4-5) ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากเรานำแนวคิดอุบัติเหตุนิยมมาสนับสนุนการปฏิเสธโลกหน้าของครูอชิตเกสก์มพล น่าจะทำให้แนวคิดของท่านมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น

อย่างที่ได้อธิบายมาแล้วว่า ครูอชิตเกสก์มพลปฏิเสธโลกหน้าเพราะท่านมีความเห็นว่า การถวายน การเซ่นสรวง การบูชาอัญญา การทำกรรมดีกรรมชั่ว การปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาส่งผลเฉพาะในโลกนี้เท่านั้น ไม่ส่งผลในโลกหน้า กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า การกระทำต่าง ๆ ไม่สามารถอำนวยผลในโลกหน้าได้ เพราะมนุษย์ได้ดับสูญตั้งแต่เสียชีวิตแล้ว การได้รับผลในโลกหน้าจึงเป็นเรื่องที่เกินวิสัย ในแง่นี้ เราอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดการปฏิบัติโลกหน้าของครูอชิตเกสก์มพลเข้ากันได้กับแนวคิดอุบัติเหตุนิยมซึ่งถือว่า บางสิ่งบางอย่าง

ที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นจะต้องมีสาเหตุ ดังนั้น เมื่อนำเอาอุบัติเหตุนิยมมาสนับสนุนแนวคิดของครุอชิตเกสแกมพลแล้ว เราอาจอธิบายแนวคิดของท่านได้ว่า ตามแนวคิดของครุอชิตเกสแกมพล 1) การถวายทาน การบูชาอัญญา การเช่นสรวง การทำความดีความชั่ว การปฏิบัติชอบปฏิบัติผิดในบิดามารดาไม่จำเป็นจะต้องเป็นสาเหตุของการเกิดในโลกหน้า และ 2) มนุษย์ที่เกิดมาบนโลกนี้ก็จำเป็นจะต้องเกิดมาจากผลของการกระทำในอดีตชาติเหมือนอย่างที่เราอธิบายระบบอื่นเสนอ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ กรรมในปัจจุบันชาติไม่จำเป็นจะต้องเป็นสาเหตุของการเกิดในโลกหน้า และกรรมในอดีตชาติก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสาเหตุของการเกิดในโลกปัจจุบัน โลกหน้าไม่มีอยู่จริง ความจริงแท้ คือ ธาตุ 4 เท่านั้น มนุษย์เกิดขึ้นจากการรวมตัวของธาตุ 4 โดยไม่มีเหตุปัจจัย และหากจะกล่าวโดยปรมาตถสัจจะ มนุษย์ไม่มีอยู่จริง ฉะนั้น การกระทำ ต่าง ๆ ที่ธาตุ 4 (มนุษย์โดยสมมติสัจจะ) กระทำ จึงเป็นเพียงสักว่ากริยาอาการเท่านั้น การกระทำที่ธาตุ 4 ได้กระทำไว้ จึงไม่ได้ทำหน้าที่ส่งผลให้ไปเกิดในโลกนี้ และก็ได้ส่งผลให้ไปเกิดในโลกหน้า โลกนี้ว่างเปล่าจากเหตุปัจจัย ว่างเปล่าจากมนุษย์ ว่างเปล่าจากสมมติสัจจะ มีเพียงความจริงแท้ชุดเดียว คือ ธาตุ 4 เท่านั้นซึ่งเป็นปรมาตถสัจจะ อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งภายหลังว่า การกล่าวว่า มนุษย์เกิดขึ้นมาอย่างลอย ๆ ไร้เหตุปัจจัย ดูเหมือนจะขัดแย้งในตัวเอง เพราะการที่ธาตุ 4 มาประชุมรวมตัวกันแล้วเกิดเป็นมนุษย์ขึ้นมา สิ่งนี้จะไม่ถือว่า ธาตุ 4 เป็นสาเหตุการเกิดของมนุษย์หรือข้อโต้แย้งนี้อาจตอบได้ว่า จริงอยู่ ธาตุ 4 มาประชุมรวมตัวกันแล้วเป็นสาเหตุให้เกิดเป็นมนุษย์ แต่มนุษย์ที่ว่านี้เมื่อกล่าวโดยปรมาตถสัจจะไม่มีอยู่จริง เพราะความจริงแท้ในจักรวาล คือ ธาตุ 4 เท่านั้น มนุษย์เป็นเพียงสิ่งสมมติ และหากวิเคราะห์มนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งสมมติโดยละเอียดแล้ว จะพบว่า ไม่มีสิ่งใดที่บ่งบอกความเป็นมนุษย์เลย จะพบเฉพาะธาตุ 4 เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควรจะกล่าวว่า ธาตุ 4 เป็นสาเหตุการเกิดของมนุษย์

5. การปฏิเสธโลกหน้าของครุอชิตเกสแกมพลขัดแย้งกับคุณค่าทางจริยธรรมหรือไม่

ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา ความเชื่อเรื่องโลกหน้ามีความสัมพันธ์กับคุณค่าทางจริยธรรม ซึ่งหลักการดังกล่าวปรากฏในอปพันนสูตรซึ่งมีใจความว่า สมณพราหมณ์กลุ่มหนึ่งที่ไม่เชื่อในผลของทาน ผลของการบูชาอัญญา ผลของการเช่นสรวง ผลของกรรมดีกรรมชั่ว การมีอยู่ของโลกหน้า เป็นต้น เป็นไปได้ว่า สมณพราหมณ์กลุ่มนี้ไม่เห็นโทษของอกุศลธรรมและคุณค่าของเนกขัมมะแล้วพึงกระทำทุจริต สมณพราหมณ์อีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เชื่อในผลของทาน ผลของการบูชาอัญญา ผลของการเช่นสรวง ผลของกรรมดีกรรมชั่ว การมีอยู่ของโลกหน้า เป็นต้น เป็นไปได้ว่า สมณพราหมณ์กลุ่มนี้เห็นโทษของอกุศลธรรมและเห็นคุณค่าของเนกขัมมะแล้วพึงกระทำสุจริต (ม.ม. (ไทย) 13/95-96/98-99)

จากหลักการตรงนี้ จะเห็นได้ว่า พุทธปรัชญากำลังเชื่อมโยงความเชื่อเรื่องโลกหน้าให้มีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจริยธรรม หมายความว่า พุทธปรัชญามีความเห็นว่า บุคคลที่เชื่อเรื่องโลกหน้าจะมุ่งทำเฉพาะความดีเพื่อการมีชีวิตที่ดีในโลกหน้า บุคคลที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าจะทำความชั่ว ฉะนั้น พุทธปรัชญาจึงสอนให้ศาสนิกชนของตนเชื่อเรื่องโลกหน้า อย่างไรก็ตาม หลักการข้างต้นของพุทธปรัชญาอาจถูกโต้แย้งได้เล็กน้อยว่า จริงอยู่ บางคนที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า กลัวโทษภัยที่จะได้รับในปัจจุบันและโลกหน้า จึงงดเว้นความชั่วกระทำเฉพาะความดี ตัวอย่างเช่น นาย ก. ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองทุกประการเพราะกลัวได้รับโทษจากการล่วงละเมิดกฎหมาย และพยายามปฏิบัติตามศีล 5 จริยธรรมที่ดั่งงาม เพราะกลัวความทุกข์ทรมานที่จะ

ได้รับในอบายภูมิ ในทางกลับกัน บางคนที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าแต่กลัวโทษภัยที่จะได้รับในปัจจุบันแล้วดเว้นความชั่ว กระทำเฉพาะความดีก็มีอยู่เช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น นาย ข. ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองทุกประการเพราะกลัวได้รับโทษจากการล่วงละเมิดกฎหมาย และพยายามปฏิบัติตามศีล 5 จริยธรรมที่ดีงาม เพราะอยากให้สังคมเกิดสันติสุข ดังนั้น การที่พุทธปรัชญากล่าวว่า คนไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าจะกระทำเฉพาะทุจริต ดูเหมือนว่าพุทธปรัชญากำลังนำเอาความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้ามาปะปนกับการกระทำทุจริต ทั้ง ๆ ที่ความไม่เชื่อเรื่องโลกหน้ามีสาเหตุมาจากหลักฐานไม่เพียงพอที่จะให้เชื่อ ส่วนการกระทำทุจริตมีสาเหตุมาจากอกุศลมูลที่มีอยู่ภายในจิต ฉะนั้น คนเราจะเป็นคนดีหรือไม่ดี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นคนที่เชื่อเรื่องโลกหน้าหรือไม่เชื่อ แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจที่รักความดีรังเกียจความชั่วต่างหาก ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การปฏิเสธโลกหน้าตามแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลไม่ได้ขัดแย้งกับคุณค่าทางจริยธรรมแต่อย่างใด

จะอย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลเป็นสสารนิยม ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้าไม่กลัวโทษภัยที่จะได้รับในโลกหน้า ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องจิตวิญญาณ มองชีวิตเป็นกลไกของสสาร มองจิตวิญญาณเป็นผลผลิตของสสาร การทำความดีความชั่วตามทฤษฎีของครูอชิตเกสก์มพลคงไม่ได้เกิดขึ้นจากจิตใจที่เป็นกุศลหรืออกุศลอย่างที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นไปได้ว่า คนที่ยึดมั่นในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลอาจจะทำความชั่ว สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม เพราะพวกเขาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตวิญญาณให้มีคุณภาพที่ดี ข้อโต้แย้งนี้อาจตอบได้ว่า จริงอยู่ คนที่ยึดมั่นในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพล ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า ไม่กลัวโทษภัยในโลกหน้า แต่เนื่องด้วยสังคมมีกฎหมายและมีระบบการลงโทษผู้กระทำความผิด แน่แน่นอนว่า คนที่ยึดมั่นในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลล้วนอยู่ภายใต้กฎหมาย หากพวกเขาประพฤติไม่เหมาะสม พวกเขาจะถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินคดีและลงโทษอย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนี้ คนที่ยึดมั่นในแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลแม้จะไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า พวกเขาจะไม่เลือกกระทำเฉพาะความดีอย่างแน่นอน เพราะพวกเขาคงไม่อยากถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษเหมือนอย่างที่คุณอื่นรู้สึกกลัว ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า คนที่ปฏิเสธโลกหน้าอย่างครูอชิตเกสก์มพลรวมถึงลูกศิษย์ของท่านสามารถเป็นคนดีมีจริยธรรมได้เหมือนกับคนที่เชื่อเรื่องโลกหน้าดังที่ได้อภิปรายมาแล้ว

6. สรุป

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ชี้ให้เห็นได้ว่า แนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลแม้จะถูกปรัชญาาระบบ อื่น ๆ วิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดแบบอูจเฉทบาทและเป็นมิถุนาปฏิฐิติ แต่เมื่อเราได้วิเคราะห์ตีความแนวคิดของท่านแล้วพบว่า แนวคิดของท่านให้ความสำคัญกับปรมาตถสัจจะมากกว่าสมมติสัจจะ ในทฤษฎีของท่าน ความจริงแท้หรือปรมาตถสัจจะ คือ ธาตุ 4 เท่านั้น นอกเหนือจากนั้นเป็นสมมติสัจจะ ด้วยเหตุนี้ มนุษย์ตามทฤษฎีของท่าน คือที่ประชุมแห่งธาตุ 4 มนุษย์มีอยู่โดยสมมติสัจจะเท่านั้น ไม่มีอยู่โดยปรมาตถสัจจะ มนุษย์เมื่อเสียชีวิตลงย่อมดับสูญ ธาตุ 4 ย่อมสลายตัวแยกกันไปตามธรรมชาติ แน่แน่นอนว่า ปรัชญาาระบบอื่น ๆ อาจจะมองแนวคิดของครูอชิตเกสก์มพลว่าไม่ดี แต่ถ้าเราวิเคราะห์แนวคิดของท่านโดยละทิ้งอคติ แนวคิดของท่านมีประโยชน์ต่อการปล่อยวางไม่น้อย สมมติว่า เมื่อเราคิดว่า ชีวิตเกิดมาเพียงครั้งเดียว เมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ เราคงไม่ได้เกิดในโลกหน้าอีก แน่แน่นอนว่า เราจะต้องใช้ชีวิตของเราให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อตัวเรามากที่สุด และอะไรที่

บั้นทอนคุณภาพชีวิต เราย่อมปล่อยวางได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อโต้แย้งว่า คนที่คิดว่าชีวิตเกิดมาครั้งเดียวเมื่อเสียชีวิตย่อมดับสูญ โลกหน้าไม่มี เขาอาจจะทำอะไรที่ไม่ดีก็ได้ เพราะเขาคิดว่า ตนไม่ต้องไปรับโทษภัยในโลกหน้าเหมือนอย่างปรีชาญาณระบบอื่น ๆ เสนอ ข้อโต้แย้งนี้อาจตอบได้ว่า คนทุกคนบนโลกนี้ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของอุดมคติที่ตนเชื่อและสติปัญญาที่ตนมี จริงอยู่ คนที่ไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า อาจจะไม่กลัวโทษภัยในโลกหน้า แต่อย่างน้อย พวกเขาล้วนอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎกติกาสังคม หากพวกเขาประพฤติไม่เหมาะสม หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นและสังคม พวกเขาจะถูกเจ้าหน้าที่บ้านเมืองดำเนินคดีและถูกลงโทษอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ คนที่ไม่เชื่อโลกหน้าย่อมเลือกกระทำเฉพาะความดี เพราะกลัวถูกดำเนินคดีหรือถูกลงโทษ

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทย*. โบบาง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). *อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกายเอกกนิบาต
มโนรทปุรณี ภาค 1*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *อรรถกถาภาษาไทย พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกายสีลขันธวรรค*.
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สยาม ราชวัตร. (2558). *วิธีการอ้างเหตุผลเพื่อยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าในพระพุทธศาสนา*
เถรวาท. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 6(1), 11-29.
- สุนทร ณ รังษี. (2537). *ปรัชญาอินเดีย: ประวัติและลัทธิ*. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- Frolov. (1984). *Dictionary of Philosophy*. Translated by Murad Saifulin and the Richard R. Dixon.
Progress Publishers.
- Guide to the study of Theravada Buddhism*. (2017). (4th ed.). Tharanjee Prints.
- Robert Audi. (1999). *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. Cambridge University Press.
- Terje Oestigaard. (2004). *Death in world religions*. BRIC.